

สาหกรรม เขตการค้า และเขตอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ในเขตอุตสาหกรรมนี้มีแผนการก่อสร้างขยายเป็นช่วง ๆ แล้วเสร็จในเวลา 10 ปี การลงทุนส่วนใหญ่มาจากต่างประเทศและจากฮ่องกง ในปี 1979 จีนได้ประกาศใช้ “กฎหมายวิสาหกิจร่วมลงทุนแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน” เพื่อส่งเสริมให้ต่างชาติเข้ามาลงทุนในจีนตามหลักความเท่าเทียมกัน และได้ผลประโยชน์ร่วมกันในการประกอบวิสาหกิจร่วมกัน โดยให้การปกป้องตามกฎหมายแก่นักลงทุนและสิทธิของวิสาหกิจเหล่านี้ [นฤมิตร สอดสุข, 2527, หน้า 252.]

แต่ละเมืองที่จัดขึ้นเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษขั้นทดลองนี้ได้วางระเบียบการจัดการที่ค่อนข้างผ่อนปรนขึ้น เพื่อเป็นสิ่งเชิญชวนให้ต่างชาติเข้ามาลงทุนในกิจการร่วมลงทุน และวิสาหกิจอื่น ๆ ประเภทต่าง ๆ หลักการที่วางไว้ขั้นต้นกำหนดว่า จะออกระเบียบเพื่อใช้กับธุรกิจต่าง ๆ ที่จะเข้าไปลงทุนให้เป็นแบบอย่างเดียวกันในเรื่องการร่วมลงทุน การแบ่งผลกำไร การเก็บภาษี การนำเข้าวัตถุดิบ ภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษเหล่านี้ รัฐบาลจีนจะร่วมหุ้นในรูปของมูลค่าที่ดิน ส่วนนักลงทุนต่างประเทศเป็นฝ่ายจัดหาเงินลงทุน โดยฝ่ายจีนจะได้ส่วนแบ่งกำไรประมาณ 60–70% โดยทั่วไปฮ่องกงเก็บภาษีรายได้เฉลี่ยราว 17% และรัฐบาลจีนเก็บภาษีรายได้จากนักลงทุนต่างชาตินอกเขตเศรษฐกิจพิเศษในอัตรา 30% แต่สำหรับในเขตดังกล่าวเก็บเพียง 15% เท่านั้น และหากเป็นการผลิตเพื่อส่งออกจะไม่เก็บภาษีขาออก [วันรักษ์ มิ่งมณี-นาคิน, 2525, หน้า 98.]

ในด้านการส่งผลกำไรกลับประเทศของผู้ลงทุน รัฐบาลจีนได้อำนวยความสะดวกในด้านการโอนเงินโดยผ่านธนาคารต่างประเทศรวม 8 แห่ง ซึ่งจะได้รับอนุญาตให้มาตั้งสำนักงานสาขาในเขตดังกล่าว นอกจากนี้วัตถุดิบที่นำเข้าเพื่อการผลิตได้รับการยกเว้นภาษีเขตเศรษฐกิจพิเศษจึงเป็นมาตรการหนึ่งสำหรับการพัฒนาให้ทันสมัยตามเป้าหมาย

4. ปัญหาสำคัญของการพัฒนาให้ทันสมัย : เงินทุน กำลังคนและการวางแผน

ปัญหาที่ร้ายแรงที่สุดในการพัฒนาให้ทันสมัยของจีนก็คือ การขาดแคลนเงินทุนและบุคลากรที่มีคุณภาพ ความสำเร็จของการพัฒนาให้ทันสมัยขึ้นอยู่กับ การแก้ไขปัญหาพื้นฐาน 2 ประการนี้ แผน 10 ปีจะใช้เงินลงทุนระหว่าง 350 พันล้านดอลลาร์ และ 630 พันล้านดอลลาร์ (รองนายกรัฐมนตรีหลี่ เซียนเหนียน และเต็ง เสี่ยวผิง เป็นผู้ให้ตัวเลขดังกล่าวตามลำดับ) ขณะทีเงินทุนสำรองเงินตราต่างประเทศและทองคำของจีนมีเพียง 4.5 พันล้านดอลลาร์ ตามประมาณการของอเมริกา ผลิตภัณฑ์ประชาชาติรวมของจีนในปี 1978 มีจำนวน 407 พันล้านดอลลาร์ สมมุติว่าอัตราความจำเริญรายปี 5.5% ผลิตภัณฑ์ประชาชาติรวมสำหรับช่วง 1978–1985 จะมีจำนวน

3,956 พันล้านดอลลาร์ (ราคาในปี 1977) ถ้า 10% ของจำนวนนี้ถูกจัดสรรเพื่อลงทุนพัฒนา จีน คงจะสามารถเพิ่มเงินจำนวน 400 พันล้านดอลลาร์จากการออมภายในประเทศ ซึ่งก็ยังคงขาดอยู่อีกกว่า 200 พันล้านดอลลาร์ [Immanuel C.Y. Hsü, 1983, p. 101.]

ปัญหาเงินทุน

การกระทำในอดีตอาจสะท้อนให้เห็นถึงความผิดพลาดด้านการเงินของจีน ระหว่างปี 1949—1959 การลงทุนด้านอุตสาหกรรมมีจำนวนรวม 46.2 พันล้านดอลลาร์ :— 10 พันล้านดอลลาร์ได้มาจากทรัพย์สินที่รับมาจากเจ้าของที่ดินและนายทุน 3 พันล้านดอลลาร์ มาจากสินเชื่อและเงินกู้ของโซเวียต และที่เหลือมาจากความแตกต่างระหว่างการซื้อผลผลิตการเกษตรในราคาต่ำของรัฐ กับ การขายสินค้าอุตสาหกรรมในราคาสูงของรัฐให้แก่สาขาการเกษตร แนนอน 2 แห่งแรกมีอยู่ไม่นานและแหล่งที่ 3 ก็ได้ถูกทำลายอย่างร้ายแรงโดยการปฏิวัติวัฒนธรรม และกลุ่ม 4 คน ประธานหัวโก๊ะฟงได้รายงานต่อที่ประชุมสมัชชาประชาชนแห่งชาติชุดที่ 5 สมัยที่ 1 วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 1978 ว่า “ระหว่างปี 1974—1976 อิทธิพลของกลุ่ม 4 คน ได้ก่อให้เกิดความสูญเสียในด้านผลผลิตอุตสาหกรรมมูลค่า 63 พันล้านดอลลาร์ และในรายรับของรัฐบาล 25 พันล้านดอลลาร์” [Renmin Ribao (People’s Daily), March 9, 1978.] กลุ่ม 4 คน ได้ทำให้เศรษฐกิจทรุดโทรมและผลที่ตามมายังคงกระทบกระเทือนประเทศต่อไป ในเดือนกันยายน 1978 ประมาณว่า 25% ของรัฐวิสาหกิจกำลังตกอยู่ในภาวะมีหนี้สิน

เพื่อที่จะเพิ่มเงินทุนสำหรับการพัฒนาให้ทันสมัย จีนใช้วิธีตรงข้ามกับของพวกเหมาอย่างแนบชิด คือ [Immanuel C.Y. Hsü, 1983, p. 102.]

(1) รายได้จากการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวได้มีการขยายตัวอย่างกว้างขวาง และ “นักท่องเที่ยว” กำลังพิสูจน์ให้เห็นทั้งการต่อต้านไม่ได้ต่อชาวต่างชาติ และการให้ประโยชน์อย่างสูงต่อจีน ในปี 1978 ชาวต่างชาติ 100,000 คน และชาวจีนโพ้นทะเล 600,000 คน ได้เดินทางมาท่องเที่ยวจีน รายได้จากการท่องเที่ยวได้เพิ่มเป็น 607.2 ล้านดอลลาร์ในปี 1980 เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติให้มากขึ้น โรงแรมใหม่ ๆ กำลังได้รับการก่อสร้าง เป็นการเพิ่มจำนวนห้องพักในปัจจุบันจาก 30,000 เป็น 80,000 ห้อง เมื่อถึงปี 1985

(2) การจัดทำโครงการลงทุนร่วม จีนใช้วิธีทำโครงการการลงทุนร่วมกับบริษัทต่างชาติ ตัวอย่างเช่น Konrad Hornschuch AG แห่งเยอรมันตะวันตก ได้ตกลงที่จะสร้างโรงงานปิโตรเคมี 2 แห่งมูลค่า 21 ล้านดอลลาร์ในจีน ด้วยข้อตกลงคือ 50% ของผลผลิต 5 ปีแรกจ่ายชำระคืนทุน บริษัทญี่ปุ่นคือ Itoman & Company ได้ทำสัญญาจัดหาวัสดุ เครื่องมือ และคำแนะนำปรึกษาแก่โรงงานสิ่งทอเซียงไฮ้ เพื่อแลกเปลี่ยนกับสิทธิเข้าสู่ตลาดสำหรับผลผลิตในแนวของตน

(3) การกู้ยืมจากต่างประเทศ จีนยอมรับทำที่ที่ยืดหยุ่นมากขึ้นต่อการกู้ยืมจากต่างประเทศในอดีต ปักกิ่งได้ปฏิเสธเงินกู้ต่างประเทศเนื่องจากกลัวการควบคุมของต่างชาติ ถ้าการกู้ยืมได้ถูกลดนามทำสัญญา ก็มักจะถูกอ้างอย่างสละสลวยในฐานะเป็นการจ่าย “แบบผิดผ่อนจนกว่าจะถึงเวลา” แต่ในวันที่ 8 ธันวาคม 1978 จีนได้ลงนามข้อตกลงกู้ยืมเงินอย่างเปิดเผยกับกลุ่ม 10 ธนาคารของอังกฤษ เป็นเงิน 1.2 พันล้านดอลลาร์ อัตราดอกเบี้ย 7.25% เมื่อถึงกลางเดือนเมษายน 1979 ได้ลงนามในสัญญาเงินกู้และสินเชื่อต่างประเทศราว ๆ 10 พันล้านดอลลาร์ อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปจีนยังคงไม่สนใจที่จะยอมรับเงินกู้จำนวนมากและระยะยาว ทั้งนี้เนื่องจากความสามารถที่จำกัดของตนในการชำระคืน และเนื่องจากความกลัวการครอบงำของต่างชาติที่ได้ฝังลึกมาตั้งแต่อดีต

ทั้ง ๆ ที่ได้มีการใช้วิธีการเพิ่มเงินทุนเหล่านี้ เงินทุนของจีนก็ยังคงจำกัดอย่างมาก เป็นการหดรัศมีสำหรับการนำเข้าอย่างรวดเร็วและขนานใหญ่ของเครื่องมือและเทคโนโลยีระดับสูงของต่างชาติอย่างร้ายแรง อันที่จริง ทุกขั้นตอนในขบวนการพัฒนาให้ทันสมัยก่อให้เกิดปัญหาเรื่องทุนไม่พอเพียง

ปัญหากำลังคน

การขาดแคลนกำลังคนที่มีคุณภาพก็เป็นอุปสรรคร้ายแรงเช่นกันในการพัฒนาให้ทันสมัย เป็นการจำกัดพลังการผลิตของประเทศในการดูดซับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ระหว่าง 1949-1966 การศึกษาระดับสูงของจีนได้ผลิตผู้สำเร็จจากมหาวิทยาลัย 1.8 ล้านคน ผู้ซึ่งอย่างน้อยที่สุดครึ่งหนึ่งเรียนวิชาเอกทางวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ แต่ในช่วง 12 ปีของการปฏิวัติวัฒนธรรมได้ก่อให้เกิดการสูญเสียผู้สำเร็จการศึกษาระดับวิทยาลัย 200,000 คนต่อปี จำนวนทั้งสิ้น 2.4 ล้านคน หรืออย่างน้อยเป็นนักวิทยาศาสตร์และวิศวกร 1.2 ล้านคน นอกจากนี้ยังขาดแคลนบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์—การจัดการอย่างมากซึ่งมีความสามารถในการดำเนินโรงงานอุตสาหกรรมทันสมัยขนาดใหญ่ แม้กระทั่งแรงงานที่มีฝีมือก็มีอุปทานขาดแคลน ในจำนวนกำลังงาน 94 ล้านคนของประเทศ เพียง 1.6% เท่านั้นที่เป็นบุคลากรด้านเทคนิค และ 73% ของกำลังงานที่มีฝีมือได้รับการศึกษาเพียงระดับมัธยมต้นหรือต่ำกว่านั้น การขาดแคลนการฝึกอบรมและการศึกษานี้ ทำให้เป็นการยากสำหรับคนงานที่จะใช้หรือบำรุงรักษาเครื่องมือนำเข้าที่ทันสมัย และที่จะใช้สมุดคู่มือทำงานซึ่งเป็นจำนวนมากที่ยังเป็นภาษาต่างประเทศ เนื่องจากขาดผู้แปลที่มีความสามารถ ผลก็คือ เครื่องจักรต่างประเทศที่มีราคาแพงจำนวนมากยังคงไม่ได้ถูกหรือออกจากคลังบรรจุหรือปล่อยทิ้งไว้ให้ฝุ่นเกาะ

การรวมเอาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตะวันตกเข้ากับสังคมจีนเป็นปัญหาแก่นับศตวรรษ สภาพปัจจุบันของจีนเป็นผลอย่างชัดเจนของความล้มเหลวในการรวมวิทยาศาสตร์เข้ากับสังคมที่ใหญ่กว่า กลุ่มผู้ที่ได้รับการศึกษาดีเก่าแก่ที่สุดของจีน อันได้แก่พวกนักวิทยาศาสตร์และปัญญาชนที่ได้รับการฝึกฝนในตะวันตกและญี่ปุ่นในช่วง 1920-1949 ได้ถูกโจมตีอย่างร้ายแรงระหว่างการรณรงค์ต่อต้านพวกขวาในปี 1957 และได้ถูกกลั่นแกล้งเกินกว่าที่มนุษย์จะทนได้ในระหว่างการปฏิวัติวัฒนธรรม พวกเขาถูกขัง ถูกเยาะเย้ยและถูกดูถูกเหยียดหยาม และเป็นจำนวนมากที่ถูกรบกวนและถูกรังควานจนถึงตาย หรือถูกบังคับให้ฆ่าตัวตาย รวมทั้งถูกจำคุก ถูกทรมาน และทำให้พิการ ในปี 1973 ชาวอเมริกันผู้หนึ่งได้ประมาณว่า บุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีชาวจีนที่มีคุณสมบัติมีจำนวน 65,000 คน ในขณะที่นักการศึกษาและนักวิทยาศาสตร์ชาวจีนชั้นนำได้ให้ตัวเลขที่น่าตกใจยิ่งกว่าคือ 60,000 คนในปี 1978 [Immanuel C.Y. Hsi, 1983, p. 103.]

อย่างไรก็ตาม ด้วยการเปิดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ใหม่อีกครั้งหนึ่ง และด้วยการยอมรับบนพื้นฐานการสอบไล่ระดับชาติซึ่งมีการบริหารอย่างเข้มงวด การศึกษาระดับสูงได้ถูกฟื้นฟู และสัญญาที่จะผลิตปัญญาชนรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาดี รัฐบาลจัดตั้งมหาวิทยาลัย “หลัก” 88 แห่ง และได้ส่งคืนตำแหน่งความรับผิดชอบให้แก่ศาสตราจารย์ที่ถูกปลดออกไป บุคลากรด้านวิชาการกำลังได้รับความยอมรับนับถืออีกครั้งหนึ่ง และบรรดานักเรียนต่างก็ศึกษาอย่างขยันหมั่นเพียรด้วยความหวังที่จะได้ไปศึกษาต่อต่างประเทศ ถึงปี 1981 ผู้สำเร็จการศึกษาและนักเรียนมัธยมปลายที่ได้รับทุนกว่า 5,000 คนได้ไปศึกษาและวิจัยในระดับสูงยังต่างประเทศ และผู้แทนประมาณ 130 คน ได้เดินทางไปยังสหรัฐอเมริกาทุกเดือน บรรยาการทางวิชาการกำลังได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ คนส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกันว่าสถาบันการศึกษาของจีนปัจจุบันมีอิสระมากกว่าในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา

เพื่อที่จะสร้างบุคลากรที่หันเหไปทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น รัฐบาลได้ฟื้นฟู The Chinese Academy of Science ให้อยู่ในฐานะที่ทรงอำนาจและทรงเกียรติ การวิจัยพื้นฐานที่มีคุณภาพสูงได้รับการส่งเสริม และ $\frac{5}{6}$ ของเวลาของนักวิทยาศาสตร์อุทิศให้แก่งานด้านวิทยาศาสตร์ นอกจากโอกาสใหม่ ๆ ที่จะไปศึกษาต่อต่างประเทศแล้ว ก็ได้มีการเชิญนักวิชาการต่างประเทศที่มีชื่อเสียงมาทำการบรรยายด้วย และขณะนี้การฝึกอบรมได้จัดให้มีขึ้นในการจัดการด้านวิทยาศาสตร์ การทำวิจัยและการวิเคราะห์ระบบ

การฝึกอบรมบุคลากรที่จำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจให้ทันสมัยจำเป็นต้องใช้เวลาอีกต่อไป เนื่องจากมันเป็นขบวนการที่มีสามารเร่งรัดได้ ปัจจุบันจีนอาจมีนักวิทยาศาสตร์ที่สำเร็จวิทยาลัย

และวิศวกรที่มีความสามารถราว ๆ 400,000 คน แต่บุคลากรที่มีความรู้ด้านเทคนิคระดับกลาง
คนงานชำนาญงาน และผู้บริหารของท้องถิ่นยังมีอุปทานขาดแคลน โดยทั่วไปบุคลากรด้าน
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของจีน สามารถแบ่งออกได้เป็น 5 กลุ่ม คือ

(1) กลุ่มแรก : ประกอบด้วยบุคลากรผู้ซึ่งได้รับการฝึกอบรมมาก่อน การปลดปล่อย
ปี 1949 รวมทั้งผู้ที่ได้รับการศึกษาจากต่างประเทศจำนวนมาก ในอดีต กลุ่มนี้เป็นเป้าหมายถูก
โจมตี แต่ปัจจุบันกลุ่มเล็ก ๆ นี้ได้รับการยอมรับนับถืออย่างใหญ่หลวง ในฐานะเป็นผู้ทำหน้าที่
ติดต่อทางวิทยาศาสตร์ของจีนกับโลกภายนอก

(2) กลุ่มที่ 2 : ประกอบด้วยผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมภายหลังการปลดปล่อยในสหภาพ
โซเวียต (หรือโดยชาวรัสเซียในจีน) ระหว่างทศวรรษ 1950 ผู้ซึ่งปัจจุบันอยู่ในตำแหน่งระดับกลาง

(3) กลุ่มที่ 3 : ประกอบด้วยผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยช่วงก่อนการปฏิวัติวัฒนธรรม
ใน ปี 1966 พวกนี้จำนวนมากได้ถูกส่งไปต่างประเทศเพื่อศึกษาต่อ และอาจเป็นกำลังที่มี
อำนาจในอนาคต

(4) กลุ่มที่ 4 : ประกอบด้วยพวกนักศึกษาซึ่งมีพื้นฐานเป็นพวกคนงาน ชาวนา หรือ
ทหาร ที่ได้รับการฝึกอบรมระหว่างการปฏิวัติวัฒนธรรม นอกจากมีจำนวนไม่มากแล้ว พวกเขา
ยังถูกเตรียมตัวน้อยมากสำหรับงานพัฒนาประเทศให้ทันสมัย

(5) กลุ่มที่ 5 : ประกอบด้วยนักศึกษาในวิทยาลัยที่ได้เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยหลังปี
1977 และเป็นตัวแทนในแง่ที่เป็นจริงในฐานะกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์ของจีนในอนาคต พล่ง
ของจีนที่จะดูดซับเทคโนโลยีของการพัฒนาให้ทันสมัยจะยังคงจำกัดอย่างมาก จนกระทั่งกลุ่ม
สุดท้ายและกำลังเติบโตนี้ได้รับการฝึกอบรมอย่างเต็มที่แล้ว

การขาดผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณวุฒินี้ นำไปสู่การเริ่มต้นที่ยากลำบากของโครงการพัฒนา
ให้ทันสมัย กรณีที่เด่นชัดที่สุดก็คือ กลุ่มโรงงานเหล็กกล้าเบาซานไกล์เซียงไฮ้ เดิมทีโรงงานนี้
จะเป็นกลุ่มโรงงานมูลค่า 2 พันล้านดอลลาร์ที่มีกำลังผลิตปีละ 6 ล้านตัน อาศัยตัวแบบของโรงงาน
Kimitsu ที่ทันสมัยและประสบความสำเร็จอย่างสูงของญี่ปุ่น ผู้เชี่ยวชาญและช่างเทคนิคชาวญี่ปุ่น
1,000 คน ได้เข้ามาช่วยดำเนินการ ปัญหาก็คือการเลือกที่ตั้งโรงงานไม่ดี นั่นคือตั้งอยู่บนพื้นที่
หนองบึงปากแม่น้ำแยงซี เสาวเซิมเหล็กกล้านับแสนได้ถูกตอกลงไปในพื้นดินก่อนตัวโครงสร้าง
ของกลุ่มโรงงานจะถูกสร้างขึ้น เมื่องานได้เริ่มในปลายปี 1979 ก็พบว่าอุปทานไฟฟ้าไม่พอเพียง
และโรงงานก็ขาดท่าเรือน้ำลึกที่จะเข้าถึงเพื่อรับสินแร่เหล็กจากออสเตรเลียและบราซิล ขั้นตอน
แรกสำเร็จภายหลังการต้องเผชิญหน้ากับความยุ่งยากสาหัสและใช้เงินไป 5 พันล้านดอลลาร์

ภาระทางด้านการเงินไม่อาจรับได้ และรัฐบาลจีนก็ได้ยุติขั้นตอนที่ 2 ของการก่อสร้างไว้เมื่อสิ้นปี 1980 เป็นสาเหตุให้เกิดความอกสั่นขวัญหนีและความโกรธในส่วนของผู้อุปทานชาวญี่ปุ่น

กลุ่มโรงงานเหล็กกล้าขนาดยักษ์อีกแห่งหนึ่งซึ่งถูกสร้างด้วยความช่วยเหลือของเยอรมันใน Jidong มณฑลเหอเป่ย์ (มูลค่า 14 พันล้านดอลลาร์ สำหรับประสิทธิภาพในการผลิต 10 ล้านตันต่อปี) ตั้งอยู่ในภูมิภาคที่มีแนวโน้มแผ่นดินไหว :- การดำเนินการต่อไปข้างหน้าของโรงงานไม่แน่นอน หยุตชะงักได้ ตัวอย่างที่ 3 ก็คือ บริษัทมีการวางแผนไม่ดี ได้แก่บริษัทเหล็กและเหล็กกล้า Wuhan ซึ่งได้ซื้อเครื่องมือจากเยอรมันที่สามารถทำการผลิตได้เหล็กกล้า 4 ล้านตันต่อปี เครื่องจักรเยอรมันขนาดยักษ์ต้องการใช้กระแสไฟฟ้าจำนวนมาก ดังนั้นมันจึงได้ดูดเอาอุปทานไฟฟ้าของมณฑลทั้งหมด ทำให้อุตสาหกรรมอื่นไม่อาจดำเนินการได้ ยิ่งกว่านั้นโรงงานนี้ก็ไม่สามารถอุปทานเหล็กกล้าดิบจำนวน 6 ล้านตัน ซึ่งจำเป็นต้องใช้ทำการผลิตเหล็กกล้าสำเร็จรูปแล้ว 4 ล้านตันต่อปี เนื่องจากแต่ละวันการผลิตต้องล่าช้า จึงทำให้ต้องสูญเสียเงินไปประมาณ 2 ล้านมาร์กเยอรมัน [Immanuel C.Y. Hsü, 1983, p. 106.] นับเป็นความสูญเสียที่น่าเสียดายในประเทศจีนซึ่งขาดแคลนเงินทุน

5. การตัดทอนรายจ่ายและการปรับปรุงการจัดลำดับใหม่ปี 1979

เนื่องจากแผน 10 ปีฉบับดั้งเดิม เน้นความปรารถนาทางการเมืองยิ่งกว่าพิมพ์เขียวทางเศรษฐกิจ และขาดการศึกษาอย่างระมัดระวังในเรื่องความเป็นไปได้ของโครงการ ระหว่างปีแรกๆของโครงการ ปรากฏว่าการก่อสร้างราว ๆ 100,000 โครงการ ได้ถูกลงมือดำเนินการโดยค่าใช้จ่ายของรัฐบาล 40 พันล้านดอลลาร์ พร้อมด้วยการจัดหาทางทหารและวิทยาศาสตร์ รวมทั้งสิ้นถึง 24% ของรายได้ประชาชาติปี 1978 จำนวน 198 พันล้านดอลลาร์ ได้มีการลงนามทำสัญญาขนาดใหญ่กับต่างชาติ ซึ่งรวมถึงกลุ่มโรงงานเหล็กกล้าเบาซาน (2 พันล้านดอลลาร์) กลุ่มโรงงานเหล็กกล้าจิดอง (14 พันล้านดอลลาร์) และโครงการก่อสร้างโรงแรมร่วมกับ The U.S. International Hotel Corporation (500 ล้านดอลลาร์) นอกจากนี้องค์การส่วนภูมิภาคได้ทำสัญญาข้อตกลงที่ใหญ่พอสมควรกับผู้อุปทานชาวต่างประเทศ ซึ่งเมื่อรวมกับโครงการก่อสร้างส่วนท้องถิ่นแล้ว ทำให้การลงทุนทั้งหมดสำหรับปี 1978 เป็น 30% ของรายได้ประชาชาติ ใกล้เคียงกับจำนวน 40% ของช่วงก้าวกระโดดไกลที่ประสบความสำเร็จ การใช้จ่ายเกินตัวที่รุนแรงดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่ไม่สามารถรับได้อย่างชัดเจน

ความเป็นจริงทางเศรษฐกิจนี้ทำให้ต้องมีการประเมินใหม่ด้วยความระมัดระวัง การอภิปรายในระดับสูงสุดได้เกิดขึ้นโดยคำนึงถึงขอบเขตและการจัดลำดับความสำคัญของการ

ลงทุน ในเดือนกรกฎาคม 1978 Hu Qiaomu ประธานสถาบันสังคมศาสตร์แห่งประเทศจีน ได้เรียกร้องให้เห็นถึงการผลิตด้านการเกษตรมากขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นผลของการประเมินใหม่ของผู้บริหารระดับสูง ความรู้สึกทำนองเดียวกันได้ถูกแสดงออกในเดือนธันวาคม 1978 ณ ที่ประชุมคณะกรรมการกลางชุด 11 (ครั้งที่ 3) ในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 1979 บทบรรณาธิการหนังสือพิมพ์รายวันประชาชนได้โจมตีวิธีเข้าสู่การพัฒนาให้ทันสมัยที่รีบเร่งและไม่ได้ผลจริงว่า : “การตัดสินใจจากประสบการณ์ของเรา... จีนประสบความสำเร็จมากกว่าจากการมีความยับยั้ง โครงการจำนวนมากได้เริ่มต้นอย่างเร่งรีบโดยปราศจากงานเตรียมการที่ควรจะต้องทำมาก่อน ด้วยเหตุนี้ความล้มเหลวในการดำเนินการก็มาจากความเป็นจริง... การสูญเสียกำลังคนและวัสดุอย่างมหาศาลได้เกี่ยวข้องในโครงการเหล่านี้”

ทรัพยากรด้านวิทยาศาสตร์และการเงินที่จำกัดของจีน ได้บีบบังคับให้ผู้นำต้องประเมินแผน 10 ปี ใหม่อย่างฉุกเฉิน ได้มีการตัดสินใจว่าลำดับความสำคัญสูงสุดควรจะเป็นการเกษตร ซึ่งเป็นรากฐานของเศรษฐกิจ รองลงมาคือ อุตสาหกรรมเบาซึ่งสามารถสนองความต้องการภายในประเทศและหาเงินตราต่างประเทศ และแล้วก็ไปอุตสาหกรรมหนัก การลงทุนด้านทุนในการเกษตรต้องเพิ่มจาก 26 พันล้านดอลลาร์ (40 พันล้านเหรียญจีน) เป็น 59 พันล้านดอลลาร์ (90 พันล้านเหรียญจีน) และอุตสาหกรรมเบาก็อุตสาหกรรมส่งออกยังได้รับการจัดสรรใหม่ในด้านอุตสาหกรรมหนัก เป้าหมายการผลิตเหล็กกล้าถูกลดลงจาก 60 ล้านตัน เป็น 45 ล้านตัน แต่อุตสาหกรรมถ่านหิน พลังไฟฟ้า ปิโตรเลียม และอุตสาหกรรมก่อสร้าง ยังคงไว้ซึ่งลำดับความสำคัญเดิมสำหรับการลงทุน โครงการต่าง ๆ ซึ่งสามารถทำให้สำเร็จได้อย่างรวดเร็วและได้เงินตราต่างประเทศได้รับการส่งเสริม และได้รับการวางแผนให้กู้ยืมเงินจากธนาคารมากกว่าจากการจัดสรรเงินของรัฐบาลสำหรับโครงการการลงทุนในอนาคต ตรงข้าม โครงการใดก็ตามที่ต้องใช้เงินทุนมหาศาลและกำลังเผชิญกับปัญหาในด้านทรัพยากร วัตถุดิบ ที่ตั้ง การขนส่ง ความสามารถทางด้านเทคนิคหรืออุปทานพลังงาน ก็จะถูกชะลอไว้หรือยกเลิกไป นอกจากนี้ปรากฏว่าในกลางเดือนกุมภาพันธ์ 1979 จีนได้แจ้งให้บริษัทของญี่ปุ่นทราบว่าสัญญาสั่งซื้อโรงงานที่ลงนามภายหลังวันที่ 16 ธันวาคม 1978 รวม 23 โครงการนั้น ระบุว่าไว้ก่อน ยังดำเนินการไม่ได้ เพราะรัฐบาลจีนยังไม่ยอมอนุมัติ ทั้งนี้เนื่องจากการระบุไว้ว่า สัญญาจะมีผลบังคับต่อเมื่อได้รับอนุมัติจากรัฐบาลของทั้ง 2 ฝ่าย [วันรักษ์ มิ่งมณีนาคนิ, 2525, หน้า 99]

บทความในหนังสือพิมพ์รายวันประชาชน วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 1979 ยังได้ระบุว่าจีนจะต้องทำการฟื้นฟู ปรับปรุง และประสานเศรษฐกิจ 2-3 ปี เนื่องจากเศรษฐกิจจีนรวนรามากรายงานข้อมูลและสถิติต้องปรับให้ต่ำลงมาตรงตามความเป็นจริง การลงทุนหลายโครงการ

ไว้ประสิทธิภาพ และเงินกำลังเผชิญกับภาวะการขาดแคลนหลายด้าน ความคิดในการปรับปรุงแผน 10 ปี ได้ตกลงใจในเดือนกุมภาพันธ์ และได้มีการพิจารณาแก้ไขในเดือนพฤษภาคม เพื่อเตรียมเสนอและอนุมัติในการประชุมสมัชชาประชาชนแห่งชาติชุด 5 สมัยที่ 2 ในเดือนมิถุนายน 1979

ในที่ประชุมสมัชชาประชาชนแห่งชาติชุดที่ 5 สมัยที่ 2 นี้ ประธานหัวโทะงะฟงได้ประกาศระยะ 3 ปีระหว่าง 1979—1981 เพื่อการ “ปรับเปลี่ยน ปฏิรูป ปรับแก้และปรับปรุง” เศรษฐกิจของชาติ แนวทางปรับแก้ ได้แก่

(1) การพยายามลดการกั๊ยืมทุนและการนำเข้าเทคโนโลยีต่าง ๆ ลง โดยคำนึงถึงความสามารถในการใช้หนี้ต่างประเทศเป็นสำคัญ

(2) การพยายามลดการลงทุนด้านอุตสาหกรรมหนัก ให้ได้สัดส่วนกับอุตสาหกรรมเบา และการเกษตร

(3) เน้นการเพิ่มการลงทุนด้านการเกษตร เพื่อยกระดับคนส่วนใหญ่ในชนบทให้ดีขึ้น อันจะทำให้ชนบทมีอำนาจซื้อ มีทุน และเป็นตลาดให้กับอุตสาหกรรมเบาและอุตสาหกรรมหนักได้ในที่สุด

(4) เพื่อแก้ปัญหาการว่างงาน รัฐบาลได้พยายามปรับวิธีการผลิตให้ใช้แรงงานคนมากขึ้น ในรูปการผลิตโดยใช้หัตถกรรมกึ่งเครื่องจักรอัตโนมัติ ประสานเข้ากับเครื่องจักรอัตโนมัติ

(5) การยอมให้มีตลาดเสรี การเพาะปลูกในที่ดินส่วนบุคคล และการดำเนินกิจการเศรษฐกิจปัจเจกชน ควบคู่กับรัฐวิสาหกิจด้วย

จากแนวทางนี้ ดูจะเป็นที่ยอมรับกันว่า นโยบายที่ทันสมัยจะต้องถูกเลื่อนออกไปจนกระทั่งทศวรรษ 1990

ผลโดยทันทีของการตัดทอนรายจ่ายก็คือ การยกเลิกโครงการอุตสาหกรรมหนักที่สำคัญ 348 โครงการ (รวมถึงโรงงานเหล็กกล้าและโรงงานถลุงเหล็ก 38 โรงงาน) และโครงการขนาดเล็กกว่าอีก 4,500 โครงการ การลงทุนด้านทุนสำหรับปี 1979 ถูกลดลงเป็น 34.8% ของรายจ่ายของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงทุนในอุตสาหกรรมเหล็กกล้า เครื่องจักร และเคมี ได้ถูกตัดลงมากที่สุด ด้วยการตัดลงจาก 30—45% ของเงินลงทุนที่จัดสรรให้ในปี 1979—80 การก่อสร้างถูกกระทบเช่นกัน ได้มีการลดลง 33% ในเซียงไฮ้ และ 40% สำหรับมองโกเลียใน ในขณะที่เดียวกันการลงทุนในด้านการเกษตรได้เพิ่มขึ้นจาก 10.7% ของงบประมาณของรัฐในปี 1978 เป็น 14% ในปี 1979 และ 16% ในปี 1980 ในขณะที่ในอุตสาหกรรมสิ่งทอและอุตสาหกรรมเบา การลงทุน

ได้เพิ่มขึ้นจาก 5.4% ในปี 1978 เป็น 5.8% ในปี 1979 และราว ๆ 8% ในปี 1980 [Immanuel C.Y. Hsü, 1983, p. 108.

การตัดทอนรายจ่ายเป็นสิ่งจำเป็นเนื่องจากสินเชื่อต่างประเทศ ทรัพยากรการเงิน และพลังงานที่ดูดซับของเงินมีจำกัด รวมทั้งค่าใช้จ่ายที่สูงมากอย่างไม่ได้คาดไว้จากการย้ายเวียดนาม ในปี 1979 นอกจากนี้ประมาณการขั้นต้นของการผลิตน้ำมันและศักยภาพการส่งออกน้ำมัน ก็ห่างไกลจากความเป็นจริง และการดำเนินงานที่ไม่ดีเท่าที่ควรในสาขาพลังงานได้หน่วงเหนี่ยว ความหวังของจีนในการใช้การส่งออกน้ำมันเพื่อลงทุนในการพัฒนาให้ทันสมัย การขาดดุลงบประมาณปี 1978 มีจำนวน 6.5 พันล้านดอลลาร์ และได้เพิ่มสูงขึ้นเป็น 11.3 พันล้านดอลลาร์ ในปี 1979 การวางแผนเศรษฐกิจที่ทันสมัยและละเอียดยิ่งขึ้นเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้นจีนจึงได้เชิญ นาย Saburo Okita ประธานศูนย์วิจัยเศรษฐกิจของญี่ปุ่น และเป็นผู้สร้างปาฏิหาริย์ทางเศรษฐกิจ แก่ญี่ปุ่นไปเป็นที่ปรึกษา

การจัดลำดับการพัฒนาเสียใหม่ ได้จัดทำขึ้นเพื่อทำการแก้ไขสาเหตุหลายประการของความไม่สมดุลในโครงสร้างเศรษฐกิจจีน ได้แก่ (1) ความไม่สมดุลภายในอุตสาหกรรม เชื้อเพลิง พลังงาน และวัตถุดิบ (2) ความไม่สมดุลระหว่างอุตสาหกรรมเบาและอุตสาหกรรมหนัก (3) ความไม่สมดุลระหว่างการเกษตรและอุตสาหกรรม และ (4) ความไม่สมดุลระหว่างการลงทุนด้านทุนกับการบริโภค สำหรับความไม่สมดุลระหว่างอุตสาหกรรมหนัก กับอุตสาหกรรมเบา และการเกษตรนั้น เป็นผลจากการเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักมากเกินไป จนทำให้อุตสาหกรรมเบาและการเกษตรถูกทอดทิ้งไว้เบื้องหลัง ในช่วง 1949—1978 มูลค่ารวมของผลผลิตอุตสาหกรรมหนักได้เพิ่มขึ้น 90.6 เท่า ขณะที่ของอุตสาหกรรมเบาและการเกษตรเพิ่มเพียง 19.8 และ 2.46 เท่าตามลำดับ ส่วนความไม่สมดุลของการสะสมและการบริโภคนั้น ปรากฏว่า อัตราการสะสมสูงเกินไป ในช่วงแผนห้าปีฉบับแรก อัตราส่วนระหว่างการสะสมกับการบริโภคค่อนข้างเหมาะสมคือ 24.2% และ 75.8% ของรายได้ประชาชาติตามลำดับ แต่หลังจากนั้นการสะสมได้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนถึง 36% ในปี 1978 [นฤมิตร สอดสุข, 2527, หน้า 228] การปรับปรุงโครงสร้างเศรษฐกิจในปี 1979 ก็เพื่อขจัดความไม่สมดุลเหล่านี้

ผลของการตัดทอนรายจ่าย เป้าหมายใหม่ที่ได้กำหนดไว้สำหรับปี 1985 และผลผลิตตามโครงการอุตสาหกรรมสำคัญ 5 อุตสาหกรรม เมื่อถึงปี 1985 เป็นดังนี้คือ [Immanuel C.Y. Hsü, 1983, p. 109.]

	1978	1979	1985	1985	1985
	(แผน 10 ปี) (ปรับใหม่) (ผลผลิตที่น่าจะ เป็นจริงที่สุด)				
เหล็กกล้า (ล้านตัน)	31.8	34.5	60	45	42
ถ่านหิน (Au&)	616	635	900	800	745
น้ำมันดิบ (ล้านตัน)	104	106.2	500	300	135
กระแสไฟฟ้า (พันล้านกิโลวัตต์/ ชม.)	256.6	262	n.a.	n.a.	455
ซีเมนต์ (ล้านตัน)	65.2	73.9	100	100	90

ที่น่าสังเกตคือ ในการผลิตถ่านหินและน้ำมันซึ่งเป็นแหล่งพลังงานหลัก 2 แห่ง ก้าวหน้า
น้อยมาก ผลผลิตถ่านหินเพิ่มขึ้น 12.3% ในปี 1978 แต่เพิ่มเพียง 2.75% ในปี 1979 น้ำมันดิบ
เพิ่มขึ้น 1.9% ในปี 1979 เมื่อเทียบกับ 11% ในปี 1978 และเพิ่มขึ้น 22.5% ต่อปีระหว่างช่วง 1957—
1977 การลดลงอย่างมากนี้อาจแสดงให้เห็นว่าผลผลิตน้ำมัน ณ แหล่งที่ทำการผลิตอยู่ในปัจจุบัน
ได้ถึงจุดสูงสุดสุดยอดแล้ว ด้วยเหตุนี้จึงชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องทำการสำรวจใหม่ ผลผลิต
กระแสไฟฟ้าได้ลดลงเช่นกันจากอัตราก้าวหน้าปีละ 13% ระหว่าง 1957—1978 เป็น 9.9% ในปี
1979 และ 2.9% ในปี 1980

จากภาพรวมทั้งหมดแสดงให้เห็นว่าพลังงานและการขนส่งยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญใน
แผนการพัฒนาให้ทันสมัย การผลิตน้ำมัน ถ่านหินและกระแสไฟฟ้าไม่เพียงพอสนองความต้องการ
ใหม่ ๆ ในขณะที่ปริมาณการบรรทุกได้เพิ่มขึ้น 9.7 เท่า จากช่วง 1950—1978 เส้นทางรถไฟ
ได้เพิ่มขึ้นเพียง 1.4 เท่า เส้นทางขนส่งจึงเป็นตัวบังคับไปสู่การจำกัด เว้นเสียแต่ว่าอุปสรรค
ด้านพลังงานและการขนส่งหมดไป การพัฒนาให้ทันสมัยของจีนก็จะเป็นไปได้ การเพิ่มขึ้นเพียง
เล็กน้อยในผลผลิตน้ำมันได้ลดความสามารถของจีนลงอย่างมากในการที่จะได้รับเงินตราต่าง
ประเทศเพื่อจ่ายซื้อเทคโนโลยีระดับสูงจากต่างประเทศ

เป็นไปได้ว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้นบ้างอาจได้มาจากอุตสาหกรรมสิ่งทอและอุตสาหกรรมเบา
ซึ่งสามารถสนองความต้องการของผู้บริโภคและหาเงินตราต่างประเทศได้ง่ายกว่า ผลของการ
ลงทุนของรัฐเพิ่มขึ้น เงินกู้จากธนาคารและวัสดุที่ดีขึ้น ทำให้ผลผลิตสิ่งทอในช่วง 3 เดือนแรก
ของปี 1980 ได้เพิ่มขึ้นมากกว่าในช่วงเดียวกันของปี 1979 ถึง 30% และอุตสาหกรรมเบาได้เพิ่มขึ้น
ถึง 21% แต่เป็นที่น่าสงสัยว่า แหล่งดังกล่าวนี้จะหาเงินทุนได้เพียงพอในการริเริ่มพัฒนาให้
ทันสมัยหรือไม่

6. กำไร สินน้ำใจด้านวัตถุ และการจัดโครงสร้างใหม่

เป็นความจริงที่น่าประหลาดว่าในปัจจุบันได้มีผู้ให้ความสนใจเกี่ยวกับกำไร และกล่าวกันอย่างเปิดเผยเกี่ยวกับการหาเงินมากขึ้น ประชาชนที่ทำงานด้วยความไม่เต็มใจภายใต้การปกครองของเหมา ขณะนี้กระตือรือร้นมากขึ้นด้วยความหวังของการปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนโดยผ่านการมีรายได้เพิ่มขึ้น ผู้นำรุ่นใหม่ได้ส่งเสริมความหวังเหล่านี้เพื่อประโยชน์ของการเพิ่มการผลิต การปฏิรูปองค์การอุตสาหกรรม และการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญที่มีทักษะด้านการจัดการให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงงาน เป็นที่หวังว่าการปฏิรูปเหล่านี้จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและผลผลิตของโรงงานที่มีอยู่แล้ว ในขณะที่โรงงานใหม่ ๆ จะต้องใช้เวลาในการก่อสร้างและให้ผลผลิตเพียงเล็กน้อยแก่เศรษฐกิจเป็นเวลาหลายปี ประธานหัวได้ชี้ให้เห็นในปี 1979 ว่า “ในอีก 8 ปีข้างหน้า และโดยเฉพาะในช่วง 3 ปีข้างหน้า โรงงานของเรามีอยู่จำเป็นต้องกลายเป็นรากฐานสำหรับความก้าวหน้าของการผลิต” จีนได้เชื่อเชิญธุรกิจของตะวันตกและญี่ปุ่นให้มาลงทุนในการปฏิสังขรณ์โรงงานเหล่านี้ แต่ส่วนใหญ่ชอบที่จะลงทุนในโรงงานใหม่ ๆ มากกว่าที่จะใช้เงินไปในโรงงานที่กำลังล้าสมัย

รัฐบาลตระหนักดีว่ารางวัลด้านวัตถุ (material reward) นับเป็นสิ่งจูงใจที่มีอิทธิพลสำหรับการผลิตที่เพิ่มขึ้น เป็นที่น่าสังเกตว่าระหว่างช่วงแผนห้าปีฉบับแรก เมื่อค่าจ้างได้เพิ่มขึ้น 7.4% ต่อปี ประสิทธิภาพในการผลิตได้เพิ่มขึ้นตามส่วนกับการผลิตด้านอุตสาหกรรมรวมที่เพิ่มขึ้นปีละ 18% ระหว่างช่วงการปฏิวัติวัฒนธรรมได้มีการยกเลิกระบบโบนัสและการเพิ่มค่าจ้างผลก็คือการผลิตที่ลดลงและการขาดงานอยู่เสมอ ๆ ได้เพิ่มขึ้น ในปี 1977 ปรากฏว่า 64% ของคนงานที่มีใช้การเกษตรได้รับค่าจ้างเพิ่มขึ้น 10% และระบบโบนัสกับระบบอัตรางานเหมาได้ถูกฟื้นฟูขึ้นใหม่ในปี 1978 [Renmin Ribao (People's Dailey), Nov. 22, 1977.]

ในเรื่องการจัดองค์การใหม่ของอุตสาหกรรม บริษัทเครื่องจักรการเกษตรได้ถูกจัดตั้งขึ้นใน 6 ภูมิภาคเศรษฐกิจ เพื่อประสานความพยายามในการพัฒนาให้ทันสมัยและเพื่อลดความซ้ำซ้อนและการสูญเสีย แต่ละมณฑลจะต้องมีบริษัทเครื่องยนต์รถแทรกเตอร์ บริษัทเครื่องมือและมาตร โรงงานผลิตตลับลูกปืน และบริษัทส่งออกเครื่องจักร อย่างละแห่ง ในการปรับปรุงการจัดการโครงการคนงานแบบเหมาอิสต์ – ผู้ร่วมมือในการจัดการและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ – ผู้ร่วมมือในด้านแรงงาน ได้ถูกปฏิบัติและแทนที่ด้วยผู้เชี่ยวชาญและการจัดการแบบมืออาชีพด้วยความหวังของการประกันประสิทธิผลและประโยชน์ บรรทัดฐานทางเศรษฐกิจได้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อวัดผลผลิตของวิสาหกิจ รวมทั้งความหลากหลาย คุณภาพ ต้นทุน กำไร และจัดสรรทรัพยากร และประสิทธิภาพในการผลิต แต่ละวิสาหกิจมีโควตาที่กำหนดสำหรับผลผลิต บุคลากร

วัสดุ ทรัพย์สินทุน และทุนเหลว ในขณะที่เดียวกันวิสาหกิจก็ต้องรับประกันปริมาณและคุณภาพของผลผลิต ต้นทุนแรงงานและต้นทุนการผลิต รวมทั้งกำไรของรัฐที่คาดหวังได้ การผลิตได้เกินกว่าโควตาที่กำหนด ทำให้วิสาหกิจมีสิทธิในผลกำไรส่วนหนึ่ง ดังนั้นกำไรและรางวัลด้านวัตถุประสงค์ใช้อย่างเป็นทางการในฐานะเป็นวิถีทางเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและการผลิต

นอกจากนี้รัฐบาลก็กำลังปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางด้านอุตสาหกรรมให้ดีขึ้นรวมทั้งระบบการจัดการและควบคุม ในอดีต โดยปกติแล้วระบบได้ก่อให้เกิดผลจากบนมาล่าง ด้วยการกระจุกตัวที่มากเกินไปของอำนาจการตัดสินใจในระดับส่วนกลาง ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดความซ้ำซ้อน การสูญเสียและการขาดความริเริ่มและการกระตือรือร้นในหมู่คนงาน ในปี 1979 รัฐบาลได้รวบรวมเอาวิสาหกิจที่เกือบขาดทุนราว ๆ 25,000—50,000 แห่งเข้าเป็นบริษัทที่ทำหน้าที่เฉพาะ (specialized companies) 970 แห่ง แต่ละแห่งมีอำนาจในการตัดสินใจเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น แต่ละแห่งได้รับอนุญาตให้ (1) ตระเตรียมแผนการผลิตและขายผลผลิตที่เกินโควตาให้แก่หน่วยอื่น ๆ (2) เก็บรักษา 5% ของผลกำไรจากการผลิตตามโควตา และ 20% ของกำไรที่ได้จากการผลิตส่วนที่เกินโควตา (3) ให้รางวัลการทำงานที่มากกว่า ด้วยการจ่ายผลตอบแทนที่มากกว่า และให้คนงานควบคุมกองทุนสวัสดิการและโบนัสของพวกเขาเอง และ (4) ได้รับเงินกู้จากธนาคารเพื่อการลงทุน นอกจากนี้ภูมิภาคเศรษฐกิจพิเศษ 5 แห่งได้ถูกจัดตั้งขึ้นในปีกึ่ง เชียงไฮ้ เทียนสิน กวางตุ้ง และฟูเจี้ยน และมีอำนาจในการทำสัญญาข้อตกลงกับธุรกิจต่างชาติ และเก็บรักษาส่วนหนึ่งของรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศไว้ได้

ระบบใหม่ซึ่งได้อาศัยตัวแบบของยูโกสลาเวียและโรมาเนีย ทำการรวมเอาการวางแผนส่วนกลางเข้ากับกลไกตลาดและความริเริ่มของท้องถิ่น เพื่อกำหนดรูปแบบโครงสร้างที่ผสมกลมกลืนกันระหว่างทุนนิยมกับสังคมนิยม กล่าวได้ว่าระบบทุนนิยมที่หวนกลับมาอย่างจีนนั้นเป็นการแก้ไขให้้ง่ายมากขึ้น ก่อนข้างจะเป็นว่า เทคนิคการจัดการแบบทุนนิยมและการเน้นในเรื่องเงินตรองกำไร ปรากฏขึ้นด้วยความหวังที่ว่าวิสาหกิจที่ดำเนินการขาดทุนสามารถที่จะทำกำไรได้

ถึงแม้ว่า “วิสาหกิจส่วนตัว” ไม่ได้กลับคืนมา แต่ “การดำเนินกิจการเศรษฐกิจปัจเจกชน” กำลังเกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้ประชาชนที่ชอบทำงาน สมมุติชื่อนายเหียน ได้ทำการเปลี่ยนห้องน้ำชาไปเป็นศูนย์บริการหลากหลายที่กำลังเฟื่องฟู มีการขาย 500 รายการ และกำไรรวมยอดปีละ 9 ล้านเหรียญ หรือนางหลิว ด้วยความช่วยเหลือของบุตรชาย 2 คน ทำกิจการภัตตาคารแบบครอบครัวด้วยความสำเร็จถึงกับว่าต้องมีการจองที่นั่งล่วงหน้าและแถวของการรอคอยก็เป็นภาพปกติ บรรยากาศทางเศรษฐกิจในปัจจุบันก็ยังเป็นอิสระมากกว่าในช่วง 30 ปีที่ผ่านมาด้วย

7. ผลของการพัฒนาให้ทันสมัยอย่างรวดเร็ว

ในขณะที่ได้มีปัญหาต่าง ๆ มากมายในการทำให้การพัฒนาให้ทันสมัยบรรลุผลแล้ว ความสำเร็จที่ได้ถูกเร่งรัดของการพัฒนา ก็ได้สร้างปัญหาต่าง ๆ ตามมาด้วยเช่นกัน ปัญหาที่สำคัญที่สุดคือ **ปัญหาเงินเฟ้อ** ซึ่งแทบจะไม่เกิดขึ้นในระยะแรก ๆ เมื่อรัฐบาลนำเอานโยบายค่าจ้างต่ำและราคาสินค้าต่ำมาใช้ เมื่อประชาชนมีอำนาจซื้อน้อย ความต้องการสินค้าก็ต่ำและราคาก็คงที่ ด้วยการเพิ่มค่าจ้างและราคารับซื้อผลผลิตการเกษตรของรัฐบาล (สูงขึ้น 20—50% เมื่อถึงปี 1977—79) ขณะเดียวกันรัฐได้เพิ่มราคาขายสินค้าต่าง ๆ ทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อจำนวนมากได้อย่างเป็นทางการในอัตรา 5.8% ในปี 1979 แต่มีที่คาดว่าจะสูงขึ้นกว่า 15% การสูงขึ้นของราคายังคงดำเนินต่อไปอย่างไม่ลดถอยจนถึงอัตราปีละ 15—30% ในปี 1980 ในขณะที่ความก้าวหน้าของอุตสาหกรรมเบาเป็นเพียง 9.7% เมื่อราคาเพิ่มขึ้นเร็วกว่าประสิทธิภาพในการผลิต ความคิดเกี่ยวกับเงินเฟ้อก็เกิดขึ้น ผลก็คือ เกิดตลาดมืดและการเก็งกำไร งบประมาณของรัฐบาลเกิดการขาดดุลเช่นกัน คือ 11.3 พันล้านเหรียญในปี 1979 10—12 พันล้านเหรียญในปี 1980 และราว ๆ 6 พันล้านเหรียญในปี 1981 เพื่อชดเชยการขาดดุลกระทรวงการคลังได้ตัดสินใจในฤดูใบไม้ผลิ ปี 1981 ในการออกพันธบัตรครบอายุ 10 ปี มูลค่า 3.3 พันล้านเหรียญ จ่ายดอกเบี้ย 4% ต่อปี รัฐวิสาหกิจ องค์กรบริหาร คอมมูนและกองทัพถูกเร่งรัดให้ซื้อตามความสามารถของตน แต่ปัจเจกชนดูเหมือนจะเป็นอิสระที่จะซื้อพันธบัตรตามความสมัครใจ การออกพันธบัตรชี้ให้เห็นว่าเงินกำลังเผชิญกับความยุ่งยากทางการเงิน

ผลโดยทันทีอีกประการหนึ่งของภาวะเงินเฟ้อและการใช้จ่ายที่มากเกินไปก็คือ การตัดสินใจตัดโครงการก่อสร้างที่สำคัญลงถึง 40% ในปี 1981 โครงการขนาดใหญ่จำนวนมากที่เกี่ยวข้องกับบริษัทต่างชาติต้องยุติลงทันที ชาวญี่ปุ่นผู้ซึ่งได้เข้าสู่ตลาดจีนเป็นพวกแรก ๆ สูญเสียมากที่สุด ความสูญเสียทั้งหมดของญี่ปุ่นประมาณ 1.5 พันล้านเหรียญ รวมทั้งกลุ่มโรงงาน เหล็กกล้าเบาและ 3 โครงการปิโตรเคมี ชาวเยอรมันสูญเสียน้อย ในขณะที่ชาวอเมริกันผู้ซึ่งเข้าสู่ตลาดจีนทีหลังสูญเสียน้อยที่สุด จีนได้อธิบายอย่างง่าย ๆ ว่าไม่สามารถดำเนินโครงการที่มีต้นทุนสูงเหล่านี้ต่อไปได้ในขณะนี้ และได้ตกลงที่จะชดเชยความสูญเสียที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้มีการกำหนดตัวเลขที่แน่นอน [The Christian Science Monitor, Feb. 20, 1981. ได้รายงานว่ามีบริษัทอุตสาหกรรมหนักมีตลับขีปนาวุธของญี่ปุ่นได้เรียกร้องเงินชดเชย 84 ล้านดอลลาร์] ไม่ต้องสงสัยในแง่ที่ว่า ชื่อเสียงของจีนในฐานะพ่อค้าที่ไว้ใจได้ต้องถูกกระทบกระเทือน

การยกเลิกโครงการก่อสร้างต่าง ๆ ได้นำไปสู่การปลดคนงานจำนวนมากออก ทำให้เกิดปัญหาการว่างงานอย่างรุนแรง จีนเคยอวดอ้างว่าระบบสังคมนิยมของตนก้าวหน้ากว่า

จ้างงานแก่คนจนกรรจ์ทุกคน เป็นการประกาศอย่างภาคภูมิใจว่าไม่มีการว่างงานในจีน มีก็เพียงบุคคลที่กำลังคอยการมอบหมายงาน ในแง่ความเปลี่ยนแปลงความหมายของคำคือ กลุ่มทำงานที่มากขึ้นไปเป็นของธรรมดา และงานที่ต้องการคนเพียงคนเดียว บ่อยครั้งก็ถูกแบ่งทำ 3 คน ด้วยค่าจ้างที่ต่ำ แต่การยกเลิกการก่อสร้างและการพัฒนาโรงงานให้ทันสมัยได้เรียกร้องให้มีการลดบุคลากรลง เป็นผลให้มีการสูญเสียงานหลายอย่าง ในขณะที่มีการลงทุนจำนวน 10 พันล้านเหรียญในโรงงานใหม่แบบต่างประเทศ โดยเปรียบเทียบแล้วได้สร้างงานใหม่ขึ้นมาเพียง 2-3 งาน ในระหว่างนั้นคนงานใหม่ปีละประมาณ 10-15 ล้านคนเข้าสู่กำลังแรงงาน ในอดีตกำลังแรงงานส่วนเกินได้ถูกบีบให้กระจายไปยังชนบทหรือพื้นที่ส่วนในของประเทศ แต่ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมาการกระทำนี้ได้ผ่อนคลายลง และแรงงานจำนวนมากที่กระจัดกระจายเหล่านี้ได้ถูกจัดการให้กลับคืนถิ่นฐานของตน ประมาณ 80% ของยูวชนกว่าล้านคนผู้ซึ่งได้ 'ถูกส่งไปทางใต้' จากเซียงไฮ้ได้กลับคืนมา ถึงแม้ว่าครึ่งหนึ่งหางานได้ ที่เหลือดูเหมือนจะไม่มีหวังใด ๆ การว่างงานในจีนประมาณว่ามีราว ๆ 20 ล้านคนในปี 1981 [Immanuel C.Y. Hsü, 1983, p. 114.]

ปรากฏการณ์ที่ผิดหลักอีกประการของการพัฒนาให้ทันสมัยก็คือ การเกิดชนชั้นใหม่ที่เรียกว่า สังคมปราศจากชนชั้น (Classless society) การพัฒนาให้ทันสมัยได้ให้ความยอมรับนับถือใหม่แก่พวกนักวิทยาศาสตร์ วิศวกร ช่างเทคนิค ผู้จัดการโรงงาน นักเรียน ศิลปิน และปัญญาชนอื่น ๆ ผู้ซึ่งจะนำไปสู่ "การก้าวกระโดดไกลไปข้างนอก" ของจีน มีความรู้สึกใหม่ว่า "ในบรรดากิจกรรมทั้งหมด เพียงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเท่านั้นที่เลิศลอย" นักวิทยาศาสตร์และปัญญาชนรวมทั้งสมาชิกพรรคระดับสูงได้ประกอบขึ้นใหม่เป็นชนชั้นสูงที่มีอภิสิทธิ์ คนงานในเมืองในวิสาหกิจการผลิตและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการระดับต่ำ ได้ก่อตัวเป็นชนชั้นที่ 2 ส่วนชาวนาและผู้ที่ย้ายอยู่ในชนบทก็อยู่ล่างสุด การคัดเลือกนักเรียนทุนและนักเรียนส่งไปศึกษาต่อยังต่างประเทศส่วนใหญ่ก็เป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดกับสมาชิกพรรคระดับสูง ยิ่งเป็นการทำให้แนวโน้มพวกผู้ดีชั้นสูงแข็งแกร่งขึ้น และทำให้ความบาดหมางกันระหว่างชนชั้นกว้างขึ้น

ปัญหาที่ลึกอีกประการหนึ่งเกิดจากความไม่เท่าเทียมกันมากขึ้นระหว่างเมืองกับชนบท และในหมู่วิสาหกิจอุตสาหกรรมจำนวนมากมาย เนื่องจากรัฐบาลมองเห็นกลยุทธ์ 'วงล้อม' ของการจัดตั้งวิสาหกิจหลักสำคัญ ๆ ในเขตในเมืองที่เลือกแล้ว เขตเหล่านี้มีท่าทางว่าได้รับผลพวงของการพัฒนาให้ทันสมัย คือ ค่าจ้างที่สูงขึ้น การระดมที่สูงขึ้นยิ่งกว่า และมาตรฐานการครองชีพที่สูงกว่า โดยเฉลี่ยคนงานอุตสาหกรรมในเมืองมีรายรับประมาณ 40 เหรียญต่อเดือน บวกโบนัสเพิ่ม ในขณะที่ตัวกับที่รายได้เป็นเงินสดโดยเฉลี่ยรายเดือนของชาวนาเป็นเพียง 5-7 เหรียญ เป็นสิ่งปกติสำหรับคนงานในเมืองที่ได้รับเงินมากกว่าชาวนา 6-8 เท่า และบุคลากรทางด้าน

วิทยาศาสตร์หรือเทคนิคยิ่งมากกว่า 10 เท่า ภายในสาขาอุตสาหกรรม ก้าวขึ้น ๆ ลง ๆ อย่างมาก ในปี 1978 อุตสาหกรรมน้ำมันมีผลกำไรสุทธิ 40% ไฟฟ้า 31% การถลุงโลหะ 13% และ การทำเหมืองถ่านหินเพียง 1% [Immanuel C.Y. Hsü, 1983, pp. 114–115.] เนื่องจากกำไรไม่เพียงเป็นเครื่องตัดสินระดับการลงทุนเท่านั้น แต่ยังตัดสินขนาดของโบนัสและผลประโยชน์พิเศษที่ให้กับลูกจ้างที่นอกเหนือจากค่าจ้าง จึงมีผลกระทบต่อชีวิตของพวกเขาอย่างยิ่ง ความพอใจในรางวัลที่ได้นำไปสู่ตีกริของความกระตือรือร้นที่แตกต่างกันไปสำหรับงาน

ความขัดแย้งอื่น ๆ เกิดขึ้นระหว่างวิสาหกิจการผลิตกับแผนการกำของรัฐบาล ในอดีต วัสดุที่สำคัญสำหรับวิสาหกิจต่าง ๆ ถูกอุปทานให้โดยกระทรวงการจัดสรรวัสดุ ปัจจุบันแต่ละวิสาหกิจได้รับอนุญาตให้ขายวัสดุและผลผลิตให้แก่ผู้บริโภค โดยแข่งขันกับแผนการกำของรัฐบาลเพื่อผลกำไรด้วยอำนาจหน้าที่ในการจัดการทำข้อตกลงและการค้ากับต่างประเทศ องค์การของมณฑล—เทศบาลมหานคร 5 แห่ง ได้จัดตั้งสำนักงานขึ้นในฮ่องกงและเซี่ยงไฮ้ เพื่อขายผลผลิตของตนโดยตรงให้แก่การค้าต่างประเทศ เป็นเหตุให้เกิดการอภิปราย การแข่งขัน สงครามราคา และความสับสน

สิ่งที่อาจเป็นปัญหาร้ายแรงที่สุดของจีนจากการพัฒนาให้ทันสมัยก็คือ วิกฤติการณ์ความเชื่อมั่นภายหลัง 30 ปีของการสร้างสังคมนิยมประเทศยังคงยากจนและล้าหลัง รายงานความสำเร็จในอดีตบ่อยครั้งถูกเผยออกมาในฐานะเป็นการโฆษณาชวนเชื่ออย่างแท้จริง และคนจำนวนมากโดยเฉพาะคนหนุ่มสาวได้สูญเสียความศรัทธาในความเหนือกว่าของระบบสังคมนิยม มีการขาดความเชื่อมั่นอย่างเด่นชัดในความสำเร็จของการพัฒนาให้ทันสมัยที่แท้จริง คนหนุ่มสาวได้วิพากษ์วิจารณ์สถานะพิเศษของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการของพรรคและระบบราชการ และบนฐานของการกระทำในอดีตเป็นที่สงสัยทั้งในความสามารถและความจริงจังในการใช้โครงการพัฒนาให้ทันสมัย อันที่จริงสมาชิกพรรคระดับกลางและล่างที่มีหน้าที่รับผิดชอบแต่ขาดความรู้ความชำนาญทางวิทยาศาสตร์ก็ถูกคุกคามโดยความต้องการใหม่ ๆ ของการพัฒนาให้ทันสมัย พวกเขาได้ต่อต้าน ก่อวินาศกรรม และไม่รีบเร่งทำกิจการใหม่ซึ่งขัดขวางผลประโยชน์ของพวกเขาอย่างลับ ๆ ขณะนี้มีการกล่าวอย่างกว้างขวางว่า “The two ends are hot, but the middle is cold” ซึ่งหมายความว่า ผู้นำและประชาชนต้องการพัฒนาให้ทันสมัย แต่ข้าราชการระดับกลางต่อต้านการเปลี่ยนแปลง หนังสือพิมพ์และวารสารของจีนได้อภิปรายอย่างเปิดเผยถึงวิกฤติการณ์ 3 ประการของจีน คือ การขาดความศรัทธา ความเชื่อมั่น และความซื่อสัตย์ในพรรคและรัฐบาล

ตัวแผน 10 ปีแรกเริ่ม ปัจจุบันแทบจะไม่ถูกอ้างถึง แม้กระทั่งแผนการปรับเปลี่ยน 3 ปี ก็พูดถึงน้อยมาก ปรากฏว่าแผน 10 ปีฉบับใหม่ซึ่งอาศัยความเป็นจริงทางเศรษฐกิจและการ

สืบสาวอย่างระมัดระวัง อยู่ในช่วงการใช้สำหรับปี 1981–1990 ขอบเขตของแผนไม่มากไปกว่าแผนแรก แต่ได้ให้เวลามากกว่า 5 ปี ที่จะบรรลุเป้าหมายแรกเริ่ม การมีช่วงหายใจเช่นนี้ ถ้าอัตราความจำเป็นของอุตสาหกรรมและการเกษตรปี 1980 เป็น 6% และ 4% ตามลำดับ สามารถรักษาไว้ได้ ถึงปี 1990 การผลิตอุตสาหกรรมรวมสามารถเพิ่มขึ้น 80% ผลผลิตการเกษตร 50% และรายได้ต่อหัว 66% จาก 266 เหรียญเป็น 400 เหรียญ [ถึงปี 1990 ผลผลิตน้ำมันอาจสูงถึง 200 ล้านตัน เหล็กกล้า 60 ล้านตัน ถ่านหิน 800 ล้านตัน และการค้าต่างประเทศ 85 พันล้านเหรียญ; Immanuel C.Y. Hsü, 1983, p. 121]

สรุป

แนวนโยบายด้านเศรษฐกิจของจีนในยุคสี่ทันสมัย เน้นแนวทางพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยม มากกว่าการเฉลี่ยกระจายแบบสังคมนิยม มาตรการในการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อความเป็นมหาอำนาจ คือ การเร่งรัดและส่งเสริมการผลิตในทุกด้าน โดยการ

(1) ประยุกต์เอาเทคนิคการพัฒนาแบบทุนนิยมตะวันตกมาใช้ อาทิ ยอมให้วิสาหกิจของรัฐ

- มีอำนาจอิสระในการบริหาร
- สามารถพัฒนาความชำนาญในแต่ละด้านอย่างเต็มที่
- ส่งเสริมให้มีการประสานร่วมมือกันในการผลิตและการตลาด

(2) กู้ยืมและร่วมลงทุนกับต่างประเทศ และยังใช้มาตรการอื่น ๆ เพื่อขยายการส่งออก อาทิ ให้มีธนาคารต่างชาติ กำหนดเขตส่งออก เป็นต้น แม้จะมีลักษณะพึ่งตนเองอยู่บ้างแต่ก็ยึดหยุ่นมากกว่าแต่ก่อน

(3) ใช้ระบบให้บำเหน็จรางวัลหรือโบนัสตามแบบทุนนิยม แทนหลักการใช้แรงจูงใจทางการเมืองด้วยการปลุกกระตุ้นมวลชน ที่คิดค่าแรงงานตามเวลาที่ทำ หรือคิดสมรรถภาพในการทำงานประกอบด้วยในบางเขต ในยุคสี่ทันสมัย เพื่อเร่งปริมาณและประสิทธิภาพในการผลิตอย่างรวดเร็ว มาตรการที่นำมาใช้ได้แก่

- นำเอาผลประโยชน์ทางวัตถุมาเป็นเครื่องล่อใจ เช่น ให้บำเหน็จรางวัล ให้โบนัส
- ระบบค่าแรง 8 ชั้น ถูกนำมาใช้ ซึ่งบุคคลอาชีพต่าง ๆ มีรายได้ต่างกัน 8 ระดับตามความสามารถในการผลิต
- รัฐบาลยอมให้เอกชนขยายการผลิตได้กว้างขวางมากขึ้น เท่ากับเป็นการลดหลักการเรื่องความเสมอภาคของรายได้ให้น้อยลง

ปัจจุบันจีนใช้หลักทำมากได้มาก ทำน้อยได้น้อยทั่วประเทศ ในปี 1979 ซึ่งเป็นปีแรกที่ใช้ระบบการให้บำเหน็จรางวัลหรือโบนัส รัฐบาลจ่ายเงินไปทั้งสิ้น 5 พันล้านดอลลาร์เพื่อเป็นแรงจูงใจในการผลิต ค่าจ้างแรงงานโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากปี 1977 ประมาณ 40% สำหรับระบบการให้โบนัสนั้น จ่ายให้ทั้งในลักษณะส่วนบุคคล เช่น เพิ่มเงินพิเศษให้เท่ากับเงินเดือน 1 เดือน และแบบจ่ายเฉลี่ยรวมกันสำหรับวิสาหกิจของรัฐ ซึ่งสามารถทำเงินได้ตามเป้าหมายในรูปการให้บ้าน ที่พักอาศัย การพักผ่อน หรือเครื่องอำนวยความสะดวกอื่น ๆ กับทุกคน ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมให้มีการค้าเอกชนมากขึ้นในทุกสาขาอาชีพ เพื่อแข่งขันกับวิสาหกิจของรัฐให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้มีร้านค้าเพิ่มมากขึ้น ตั้งแต่ปี 1979 กว่า 320,000 แห่ง [นฤมิตร สอดสุข, 2527, หน้า 322-323]

(4) การเร่งรัดและมุ่งเพิ่มผลผลิตด้านการเกษตร รัฐบาลใช้มาตรการดังนี้คือ

- ไม่สนับสนุนให้คอมมูนมีอำนาจอิสระในการตัดสินใจตั้งแต่ก่อน แต่พรรคจะเป็นผู้คอยควบคุมกระตุ้นให้ใช้เครื่องจักรการเกษตรและเทคโนโลยีสมัยใหม่อื่น ๆ เพื่อเพิ่มผลผลิต
- ไม่สนับสนุนระบบการผลิตรวมหมู่แบบเก่าเพราะเป็นวิธีการที่ไม่สอดคล้องกับการบรรลุถึงนโยบายที่ทันสมัย และรัฐบาลได้ใช้วิธีสนับสนุนให้เพิ่มขนาดที่ทำกินส่วนตัวมากขึ้น เพื่อเป็นพื้นฐานจูงใจในการเพิ่มผลผลิต

ข้อสังเกต : นโยบายเปิดประเทศของเติ้งเสี่ยวผิงเป็นที่ยอมรับมากขึ้น แต่ในขณะที่การขยายการค้ากับต่างประเทศของจีนได้ช่วยเพิ่มปริมาณการลงทุนที่ทำให้เกิดธุรกิจเอกชนมากขึ้นนั้น แนวปฏิบัติในเรื่องถือกำไรสูงสุดตามระบบอุตสาหกรรมก็มากขึ้นเช่นกัน และมีข้อสังเกตว่าอำนาจซื้อที่เพิ่มขึ้นนั้นกลับไปตกอยู่ในมือคนประมาณ 80 ล้านคนที่อาศัยอยู่ใน 192 เมืองใหญ่มากกว่าที่จะเป็นประโยชน์แก่คน 800 ล้านคนในชนบท ผลการพัฒนาทำให้อัตราการว่างงานในชนบทเพิ่มมากขึ้นกว่าในเมือง มาตรฐานการครองชีพในคอมมูนตามชนบทจึงตกต่ำมากขึ้น จึงน่าสรุปได้ว่าการพัฒนาให้ทันสมัยนั้น มีผลเฉพาะในเมืองและเมืองท่าชายฝั่งทะเลเป็นสำคัญ การปฏิรูประบบเศรษฐกิจของจีนก็คงต้องดำเนินต่อไปอีกในอนาคต